

KRUSÓCZKI BENCE*

Magánjogi oltalom vagy tételes versenytörvény – Az 1923. évi V. törvénycikk megalkotásának körülményei**

I. Bevezetés

Tanulmányomban hazai versenyjogunk történetének kezdeti állomásait vizsgálom. Igyekszem felvázolni azt a közel 25 évig tartó folyamatot, amelynek eredményeképp megszületett hazánk első tételes versenyjogi rendelkezése. Az 1923. évi V. törvénycikk valamennyi erkölcsstelen és üzleti tisztességbe ütköző kereskedelmi eljárás ellen védelmet kívánt biztosítani. A hazánkat sújtó világháború és az azt követő forradalmak olyan gazdasági válságot idéztek elő, amelyek a gazdasági élet minden területén éreztették bomlasztó hatásukat. Az ipar és a kereskedelem, amelyek a béke éveiben virágzásnak indultak és az azzal foglalkozóknak módot nyújtottak arra, hogy a tisztességes üzletmenet korlátai között maguknak megfelelő létalapot teremtsenek, a gazdasági élet nyomasztóvá vált körülményei között éppúgy meginogtak, mint a gazdasági élet egyéb ágazati. Az ipar és kereskedelem körébe befészkelődtek azok a tisztességtelen és erkölcsstelen gyakorlatok, amelyek már veszélyeztették a tisztességes gazdasági rend működését.¹

Hogy az elburjánzott visszaéléseknek véget vessenek, a kereskedelmi és ipari érdekvéköpviseltek állandóan sürgették a kormányokat, hogy az ipari tulajdonjog megvédésére megfelelő intézkedéseket fogantossítsanak, illetve megfelelő törvények alkotása útján annak oltalmazására siessenek.²

Hazánkban már 1900-ra elkészült a tisztességtelen versennyel szembeni védekezésről szóló törvénytervezet javaslata, ennek ellenére mégis több, mint két évtizedet kellett

* PhD-hallgató, Doktorandusz, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar

** Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.”

¹ BECK SALAMON - VÁMBÉRY RUSZTEM: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata*. OMKE lapkiadó R.T. Budapest, 1923. 23–26. pp.

² BÁNYÁSZ JENŐ: *A tisztességtelen verseny joggyakorlata*. Ujságüzem könyvkiadó és nyomda rt. Budapest, 1933. 5–8. pp.

várni arra, hogy a tervezetből törvény születhessen.³ A fejlett nyugati országok – úgy mint például Franciaország, vagy Anglia – megelégedtek tisztán magánjogi keretek között rendezni a tisztességtelen üzleti magatartásokkal kapcsolatos kérdéseket. Miért szavazott akkor már a kodifikáció legelején is a magyar jogalkotás egy külön, önálló törvény megalkotására? Tette ezt annak ellenére, hogy lehetősége mutatkozott volna kizárólag a magánjog keretein belül is rendezni e kérdéskört. Tanulmányomban ezen kérdések megválaszolásában is utat kívánok mutatni.

II. A tisztességtelen kereskedelmi magatartások letörését szorgalmazó Emch féle tervezet

Az 1900-ra megszövegezett tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk első tervezetének elkészültét követően a kereskedelemügyi miniszter, valamennyi illetékes szakegyesületnek és kamarának ki kívánta kérni a véleményét.⁴ Az Országos Iparegyesület, amely a korszak egyik legnagyobb szakmai érdekképviseleti szervének volt tekinthető, a megküldött tervezetről alapos véleményt készített. A testület elsősorban két kérdéskört tárgyalt. Egyrészt, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ellen egy külön törvénnyel, vagy pedig a meglévő törvényeken keresztül kell-e biztosítani a szükséges védelmet. Másrészt pedig azt vizsgálta, hogy vajon időszerű-e a törvény elfogadása.⁵

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter leiratában leszögezte, hogy a hatályos törvényes rendelkezések között is találhattunk volna olyan eszközöket, amelyekkel szigorúbb és eredményesebb módon lehetett volna a tisztességtelen verseny túlkapasai ellen fellépni, azonban véleménye szerint ennek ellenére indokolt volt egy külön törvény elfogadása. „*Tekintve azonban, hogy a vonatkozó rendelkezések a más-más törvények nem is egyöntetű czélzata következtében a tisztességtelen versenynek már ma is ismeretes kinövészei ellen kellő oltalmat nem nyújthatnak, tekintettel továbbá arra, miszerint magába véve még azon körülmény, hogy elszórtan már léteznek a tisztességtelen verseny megakadályozására némileg alkalmas rendszabályok, még nem teszi feleslegessé a felvetett kérdésnek egész körét felölelő egyöntetű törvény alkotását.*”⁶

A tervezet lényegét tekintve az iparszabadság folytán keletkezett, a kereskedelem és ipar gyakorlásánál felismert azon túlkapasok ellen kívánt oltalmat nyújtani, amelyeket már a szabadversenyben is megvetendő, jóerkölcsbe és kereskedelmi tisztességbe ütkö-

³ Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter (1899–1902) nevéhez fűződik hazánk első tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslatának kidolgozása. Hegedüs 1900 január 19-én leiratában valamennyi kereskedelmi és ipari érdekképviseletet tájékoztatott a javaslat elkészültéről és véleményezésre megküldte azokat. Hazánkban ezt a dátumot tekinthetjük a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk kodifikációs munkájának kezdőidőpontjának. Magyar Ipar, *A tisztességtelen verseny korlátozása*, XXI. köt. 6. szám. Budapest, 1900.

⁴ Az első tervezet már 1900-ra elkészült. A jogirodalom a leggyakrabban Emch-tervezetként emlegeti megalkotóját Emch Gusztáv után.

⁵ Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny korlátozása*. XXI. köt. 6. szám. Budapest, 1900.; Ami az első kérdéskört illeti a kormány egyértelműen azt az álláspontot foglalta el, hogy külön törvényt alkotandó a tisztességtelen verseny ellen, hiszen a felkeresett testületek feladatként a tervezet véleményezését jelölte meg és nem annak szükségességének megvitatását.

⁶ Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny korlátozása*. XXI. köt. 6. szám. Budapest, 1900.

ző eszközökkel kívántak megvalósítani.⁷ Annak ellenére, hogy az 1923. évi V. törvény-cikk még jelen tervezet vázát sem tette magáévá, mégis több, a tisztességtelen verseny szellemiségével kapcsolatos értékes alapelv kidomborodott belőle. A tervezet például részletesen foglalkozott a szabad verseny kategóriájával. „Bárki is szabadon felhasználhatja a versenyben minden tudását, tehetségét, szorgalmát: ebben áll az ipar és kereskedelmi forgalom szabadsága...”⁸ Azonban leszögezte, hogy ha egy iparos vagy kereskedő a jóerkölcsbe ütköző cselekedettől, vagy a közrend megsértésétől sem riadt vissza, annak már gátat kellett szabni, hiszen „a szabadság nem abban állt, hogy mások jogait megsértessük, hanem abban, hogy mindenki háborítatlanul gyakorolhassa jogait.”⁹

A tervezet értékes gondolatokat tartalmazott a tisztességtelen verseny fogalmával kapcsolatban is.¹⁰ Mindenek előtt hangsúlyozta, hogy a fogalom meghatározása igen nehéz feladat, és lényegét tekintve abban állt, hogy valamely kereskedő vagy iparos versenytársát üzleti verseny céljából a jóerkölcsbe ütköző cselekedete által megkárosította.¹¹

A tisztességtelen kereskedelmi magatartások letörését szorgalmazó Emch féle tervezet mindezek ellenére megrekedt tervezeti stádiumában. Ennek egyik indoka az érdekképviselteknek a tervezettel való élés szembenállása volt, ugyanis egyöntetűen időszerrűtlennek tekintették a törvény megalkotását. A Kassai Kereskedelmi és Iparkamara a kérdésről a következő véleményét adta tudomásul. „Mindkét esetben mindazáltal arra vagyunk bátrak utalni, hogy a mi gazdasági életünk viszonyai lényegesen eltérnek a haladottabb Németországtól és olyan külön törvény alkotása, amely egyszerűen a német törvényt majmolná és hazai viszonyainkat figyelemre nem veszi, aligha válnának előnyére fejlődésben lévő gazdasági életünknek.”¹² További indokként szolgált az Ausztriával fennálló gazdasági viszonyunk, – hivatkozva a kiegyezés alapelveire – ugyanis jelen kérdésben kizárólag abban az esetben lehetett volna véglegesen határozni, – és akár egy új törvényt elfogadni – ha az osztrák kormány egy hasonló törvényes intézkedést léptetett volna életbe.¹³

⁷ Az 1923. évi V. törvénycikk egyértelműen megalkotta hazai versenyjogunk alapjait és számos későbbi versenyjogi rendelkezésünknek is alapot szolgálhatott. Így például az 1931. évi XX. tc.-nek, amely az első karteljogi rendelkezésünknek tekinthető vagy akár az árdragító visszaéléseknek. A témához bővebben lásd: HOMOKI-NAGY MÁRIA: *Megjegyzések a kartellmagánjog történetéhez*. In: Versenytükör 2016. 12. évf. II. különsz. 39–40. pp.; VARGA NORBERT: *Árdragító visszaélésekkel kapcsolatos jogesetek a Szegedi Királyi Törvényszék gyakorlatából*. In: Homoki-Nagy, Mária – Varga, Norbert – Pétervári, Máté (szerk.) *A Szegedi Törvényszék története*. Szegedi Törvényszék. Szeged, 2019. 110–158. pp.

⁸ A tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezet javaslata (1900) Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny korlátozása*. XXI. köt. 6. szám. Budapest, 1900.

⁹ A tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezet javaslata (1900) Uo.

¹⁰ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy ahogy arra a tervezet is utalt, a tisztességtelen verseny fogalmát meghatározni nem egyszerű feladat. Véleményem szerint épp ezekből hagyja el az 1923. évi V. törvénycikk is a fogalom meghatározását. Mindezek ellenére a bírói gyakorlat, illetve a szakirodalom alapján azt mondhatjuk, hogy tisztességtelen verseny volt minden olyan kereskedelmi és üzleti magatartás, amely a jóerkölcsbe vagy az üzleti tisztességbe ütközött. BÁNYÁSZ JENŐ: *A tisztességtelen verseny legújabb joggyakorlata*. Novák Rudolf és társa tudományos könyvkereskedés és könyvkiadó vállalat. Budapest, 1933. 28. p.

¹¹ Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny korlátozása*. XXI. köt. 6. szám. Budapest, 1900.

¹² Magyar Ipar. *Tisztességtelen verseny*. XXII. köt. 8. szám. Budapest, 1901.

¹³ Bár ekkor már az osztrák birodalmi tanács előtt volt egy törvényjavaslat a tisztességtelen versenyzéssel szembeni védekezéssel kapcsolatban, végleges döntés még ott sem tudott születni. Magyar Ipar. *Tisztességtelen verseny*. XXII. köt. 8. szám. Budapest, 1901.

A tisztességtelen versenyzéssel kapcsolatos jogalkotás következő mérföld köve az első tervezet megalkotását követően viszonylag későn, csak hét évvel későbbre tehető. Ez egyrészt magyarázható volt azzal, hogy Hegedüs Sándor minisztert posztján, – távozását követően – évente új kereskedelemügyi miniszterek váltották egymást, másrészt pedig, hogy 1907 évelejére az osztrák képviselőház elfogadta a tisztességtelen verseny meggátlásáról szóló törvényjavaslatot, így az új törvény megalkotásának látszólag elhárult a fentebb említett egyik akadálya.¹⁴

A Kossuth Ferenc által vezetett kereskedelemügyi minisztérium által elkészített második tervezet – az Emch féle tervezethez nagyon hasonlóan – lényegében az 1896. évi német törvényt követte.¹⁵ Azonban míg az 1900. évi első magyar törvénytervezet úgyszólván szó szerint követte a német törvényt, addig az új tervezet teljesen önállóan dolgozta fel a tisztességtelen verseny anyagát és az osztrák törvényjavaslatot is csak viszonylag kis részben használta fel.¹⁶ Az 1900-as javaslattal szemben tapasztalható eltérések közül a legfontosabb az volt, hogy a második tervezet már pontosabban írta körül az egyes tisztességtelen magatartásokat. A tervezetből egyértelműen kifejezésre jutott a jogalkotónak azon szándéka, hogy a tervezet alapján megindítható eljárás elsősorban egy előzetes védekezés és valójában csak megelőzése lett volna a nagyobb jogsérelmeknek.¹⁷

A következőkben röviden be kívánom mutatni, hogy az elkészült tervezettel kapcsolatban a korszak kereskedelmi és iparos érdekképviselői hogyan vélekedtek, illetve, hogy milyen érvek és ellenérveket lehetett felhozni a kodifikáció folytatásával kapcsolatban.

¹⁴ Magyar Ipar. *Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen*. XXVIII. köt. 17. szám. Budapest, 1907.

¹⁵ Németországban a tisztességtelen verseny leküzdésére az 1896. évi május 27-én szentesített törvény szolgált (Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbes. Reichs Gesetzblatt Nr. 13.), amely alapul szolgált a magyar jogalkotás számára is.; A német törvényt csak a tisztességes kereskedőre különösen hátrányos visszaéléseket kívánta megakadályozni, s így a tisztességtelen versenynek a leggyakoribb, tipikusnak mondható alakjaival szemben rendelkezett taxatív módon. A taxatív sorolt rendelkezések megsértése esetén a sérelmet szenvedett félnek a törvény polgári peres úton érvényesítendő abbaahagyási és kártérítési igényt biztosított, s ezen felül büntetőjogi megtorlást is alkalmazott abban az esetben, ha a tisztességtelen versenyt képző cselekményt, azt minősítő büntetendő szándékkal követték el. Az Ipartörvény Módosítása című hivatalos anyaggyűjtemény V. kötet, OMKE lapkiadó Rt. 483. p.

¹⁶ Magyar Ipar. *Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen*. XXVIII. köt. 17. szám. Budapest, 1907.; Az új tervezetnek alapelve volt, hogy a tisztességtelen versenynek csak egyes alakjait minősítette kihágásoknak és ezeket az iparhatóságok körébe csak akkor utalta volna át, amikor „kihágási üldözésnek” is helye lett volna. További alapelve volt, hogy a tiltott cselekményekből minden esetben kártérítési alapot teremtett. Ezen a ponton szeretném felhívni a figyelmet, hogy azzal, hogy a tervezet a tisztességtelen verseny kategóriáját elhelyezi a magánjogi tiltott cselekmények kategóriája alatt, arra a téves következtetésre juthatnánk, hogy a tisztességtelen kereskedelmi magatartások, mindig egyfajta károkozást tételeztek volna fel. Szladits Károly a tisztességtelen cselekményeket ugyancsak a szerződésen kívüli kártérítésnél, azon belül pedig a tiltott cselekményeknél helyezte el. „*Magánjogi tiltott cselekmény mindenekelőtt minden abszolút alanyi jognak a vétkes megsértése*” SZLADITS KÁROLY: *A magyar magánjog vázlata*. Grill Károly Könyvkiadó vállalat. Budapest. 1933. 281. p.; A magánjogi tiltott cselekményekhez bővebben lásd: RAFFAY FERENCZ: *A magyar magánjog kézikönyve: 2. köt. Dologjog, kötelmi jog és öröklési jog*. Sziklai Henrik kiadása. Eperjes. 1906. 454–458. pp.; KOLOSVÁRY BALINT: *Magánjog: vezérfonal a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz: a jogfejlődés újabb eredményeivel*. Studium. Budapest, 1944. 40–41. pp.; Ez a következtetés azonban a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vetítve helytelen volt, – és látni fogjuk miért is ment szembe a tisztességtelen verseny alapelvével – még annak ellenére is, hogy a Magyar Királyi Kúria 1909-ben hozott határozata is minden esetben károkozást követelt meg annak érdekében, hogy megállapítható legyen a tisztességtelen verseny fennforgás. (Kúria 4333/1909. IV. p.t.sz.)

¹⁷ Magyar Ipar. *Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen*. XXVIII. köt. 17. szám. Budapest, 1907.

III. A német megoldás, mint járhatóbb út

„Ethikai alapot, erkölcsi törvénnyel nem lehet teremteni. Erkölcstelenséget, tisztességtelenséget lehet ugyan törvénnyel üldözni, de azért ez csak gyenge gyomlálás, silány tatarozás.”¹⁸ Hangzott el Dr. Back Frigyes előadásán az Országos Iparegyesület 1907 június 12-iki végrehajtó bizottsági ülésén, amelyen a tisztességtelen versenyről szóló tervezet megvitatása volt az egyik napirendi pont.¹⁹ Back előadásában nehezményezte, hogy a magyar jogalkotás nem elégedett meg a francia, olasz, angol vagy belga megoldásokkal, amelyek a tisztességtelen versenyt egyetlen elvi deklarációval szabályozták. E megoldás értelmében az, aki a jóerkölcsbe ütköző módon másnak kárt okozott volna, ezt a kárt mindenestben megtéríteni volt köteles.²⁰

Ezen véleménnyel szemben azonban elengedhetetlen elmondani, hogy az amerikai, angol, francia, belga vagy olasz jog a tisztességtelen versenyzéssel kapcsolatban egy teljesen más irányba kezdett el fejlődni. Egy olyan irányba, amelyet sem a magyar jogalkotás, sem a magyar jogalkalmazás egykönnyen nem tudott volna magáévá tenni.²¹ Az említett jogrendszerek sajátossága ugyanis, hogy a bírói gyakorlatnak mindig is sokkal önállóbb és tágabb körű szerepe volt a jogfejlesztés körül, mint hazai jogunkban. A nevezett államokban a bíróságok a polgári törvénykönyvek általános kártérítést megállapító szabályai alapján a tisztességtelen verseny összes megnyilvánulása ellen kielégítő magánjogi oltalmat voltak képesek nyújtani.²² A német törvényhozás ezzel szemben kénytelen volt számolni a bírói gyakorlatnak a „törvény betűjéhez való aggályoskodóbb ragaszkodáshoz”²³ és ahogy az már ismeretes 1897-ben egy speciális törvény megalkotását határozta el.

A járhatóbb útnak hazai jogalkotásunk is a „német megoldást” választotta. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni törvény megalkotása mellett tette le a voksát legfelsőbb bíróságunk is, amikor egy 1909-ben hozott határozatában kimondta, hogy „a tisztességtelen versenyzésből támasztható igények törvényhozásilag szabályozva nincsenek, ennél fogva a per elbírálásánál csakis azt lehet szem előtt tartani, hogy a versenyző versenytársával szemben követett-e el a fennálló törvények által tiltott olyan cselekményt, amely annak kárt okozott.”²⁴

¹⁸ Uo.

¹⁹ Uo.

²⁰ Honi ipar. *Törvénytervezet a tisztességtelen versenyről*. VIII. köt. 3. szám. Budapest, 1907.

²¹ NITSCHÉ GYÖZŐ: *A tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslat tervezetéről*. Jogállam. XIX. köt. Budapest, 1930. 254. p.

²² MESZLÉNYI ARTUR: *Észrevételek a tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezethez*. Jogállam. XX. köt. 7. szám. Budapest, 1921. 262–263. pp.; Franciaországban a Code civil 1382. és 1383. §-át elegendőnek ítélték meg a kereskedelmi tisztesség megővésére. Tekintettel arra, hogy ott a bíróságok működésbe bevont laikus elem felfogása is érvényesült, az említett paragrafusok kellő hatályosságú fegyvernek bizonyultak. A Franciaországban meghonosodott elveken és alapokon nyugodott a védekezés Belgiumban, Olaszországban, sőt lényegileg Angliában is, ahol szintén a common law, az általános magánjog elvei érvényesültek. Az újság, *Verseny*, V. köt. 142. szám. Budapest, 1907.

²³ Uo. 264. p.

²⁴ Kúria 4333/1908. IV. p.t.sz. alatt 1909-ben hozott határozata.; Itt ugyancsak szeretném megjegyezni, hogy véleményem szerint sem volt elfogadható megoldás tisztán, a polgári törvénykönyv szabályaira bízni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok rendezését. Amennyiben az általános kártérítési szabályok alapján kívánnánk feloldani a kérdéskört, minden esetben arra az eredményre jutnánk, hogy a tisztességtelen verseny fennforgásának megállapításához és annak kimondásához egy, a versenytársat ért kárt kellene bizonyí-

Amennyiben elfogadjuk azt a tényt, hogy – a magyar jogfejlődés sajátosságaira tekintettel – hazánkban a tisztességtelen kereskedelmi és ipari verseny üldözését kellő erélyességgel a polgári törvénykönyv általános szabályai alapján nem lehetett rendezni, további kérdésként merülhetett fel, hogy a korszak kereskedelem és iparral kapcsolatos törvényes rendelkezései nyújthattak-e volna megfelelő védelmet.²⁵ Az Országos Ipartestület véleménye szerint egyértelműen igen. „*Véleményünk szerint világos, hogy a mostani jogrendszerünkben található törvényes védelem nagyjában és a tisztességtelen verseny leggyakoribb eseteire nézve alig maradnak el a szigorú német törvénytől.*”²⁶ A testület a problémát a fennálló törvények elégtelen végrehajtásában látta. „*Az iparosok és iparos körök s így együttes szakosztályunkban a felszólalók legnagyobb része mégis a tisztességtelen verseny ellen újabb törvényhozói intézkedéseket sürgetnek; ez világosan mutatja, hogy fennálló törvényeink kellő végrehajtásban nem részesülnek.*”²⁷

Megjegyzendő azonban, hogy nem kizárólag a törvények szigorúbb végrehajtásában gyökerezett a probléma. A hatályban lévő jogszabályaink egyszerűen nem tudtak megfelelő módon azonosulni a tisztességtelen verseny szellemiségével.

A felperes, cégbitorlás miatt azért indított az alperes ellen keresetet, mert állítása szerint az alperes, a vevőinek azt állította, hogy a felperes cége, valójában az ő fióktelepe, majd pedig, hogy a felperes cégének ő maga társtulajdonosa. A budapesti kir. kereskedelmi váltótörvényszék a felperes keresetét elutasította, majd indokolásában kifejtette,

tani. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sokszínűsége folytán, azonban egyértelműen megállapítható, hogy nem minden esetben érte kár a sértett versenytársat. Egy üzleti titok megsértése, vagy akár a versenytársat érő jóhírnév megsértése nem feltételen eredményezett károkozást, azonban mind a jóerkölcs generális, mind pedig az üzleti tisztesség magánjogi kategóriája alapján egyértelműen megvalósíthatók a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. A tisztességtelen verseny bírói gyakorlatához bővebben lásd: KRUSÓCZKI BENCE: *A tisztességtelen verseny a Szegedi Királyi Ítéltábla joggyakorlatában*. Forvm Publications Discipulorum Iurisprudentiae 1. Szeged. 2018. 245–270. pp.

²⁵ A tisztességtelen reklám ellen az 1884. évi XVII. tc., az ipartörvény 58. §-ban biztosított védelmet. E rendelkezést egészítette ki a kihágási büntetőtörvénykönyvünk (1879:XL. tc.) 45. §-a; A csomagolt áru mennyiségének eltitkolása, illetve hamis mennyiségi adat feltüntetésére vonatkozólag intézkedést találhatunk az 1893. évi XXXIV. tc.-ben; A palackokban, vagy hordókban áruktól folyadékot mennyiségének megjelöléséről az 1874. évi VII. tc. rendelkezett; Az üzleti név, czég vagy egyéb különleges elnevezésnek megtevésztésre alkalmas módon való használatára vonatkozólag az 1875. évi Kereskedelmi törvényünk 21. és 24. §-ai biztosítottak oltalmat.

²⁶ Magyar Ipar. *Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen*. XXVIII. köt. 17. szám. Budapest, 1907.

²⁷ Uo. Az Országos Ipartestület negatív kritikáinak ellenére egyértelműen igény mutatkozott az erkölcsstelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítására. Hazánk és egyúttal Ausztria legnagyobb textilgyára Magyar Textilipar R.t. a következő problémáit fejtette ki: „*A tisztességtelen verseny tapasztalataink szerint a textilipari téren főképpen abban áll, hogy egyes nagykereskedők külföldön beszerzett és ugyanott készített nyersanyagokat, tehát teljesen a külföldön gyártott szövött árukat hazánkba behozván, ezen idegen anyagot ott-hon mindenféle tiszta magyar jellegű felírásokkal, valamint címkékkel ellátják, és ily módon a külföldi gyártmány címén eladják. Ezen körülmény kifejezetten káros körülményekkel jár, illetve a magyar gyártmány jó hírnevének feltétlenül árt, és annak érvényre jutását sok esetben meggátolja.*” Honi ipar, 1907. Az Egyesült poszmánygyárosok központja a következő problémát fogalmazta meg: „*A mi szakmánk legfájóbb sebe azaz usus, mely a doboz vagy csomagok mennyiségi és minőségi megjelölése körül kapott lábra. A szokásos típus, de sokszor a felírás szerint és a doboznak vagy csomagnak 50 vagy 100 méter árut kellene tartalmazni. E helyett igen gyakran a doboz vagy csomag csak 45-90 árut tartalmaz.*” Uo.; Az Első magyar gallér- és kezelő gyár igazgatója a következőket sérelmezte: „*Gallérgyárunknál nagy részt ismert régi panna-szokról van szó, hogy nem magyar árut magyarnak adnak, hogy némelykor a kereskedő vagy alkalmazottjai azt állítják vevőinek, hogy magyar árut azért nem tartanak, mert rossz, pedig vagy nem mer nekik a gyár hitelezni, vagy más okból nem tarthatják.*” Uo.

hogy „a kereskedelmi törvény 24. §-ában említett cégbitrolás megállapításához annak a körülménynek a bizonyítása szükséges, hogy alperes a felperes cégét jogosulatlanul használta. Használata alatt pedig az értendő, ha valaki az illető cégét jegyzi, vagy czimtablájára, számláin levélpapirjain írja vagy rányomatja. Ezek szerint, ha alperes valóban tette volna is a keresetben említett nyilatkozatokat, ez által nem használta felperes cégét és így cégbitrolást sem követett el.”²⁸

A tisztességtelen verseny elleni védekezés lényege tehát továbbra sem abban állt, hogy bizonyos kereskedelmi magatartásokra nézve újabb törvényi rendelkezéseket kellene megalkotni, hiszen a fentebb ismertetett jogeset is kellően támaszthatja alá, hogy bár voltak az ipart és a kereskedelmet szabályzó törvényeink, azonban, azoknak a kereskedelmi tisztességet biztosító szűrőin a tisztességtelen magatartások sokszínűsége könnyedén képes volt átfolylni. A tisztességtelen versenyzés sajátossága mindig is a kereskedelmi élet gyors változásaiban gyökerezett, éppen ezért a tételesen felsorolt és szabályozni kívánt magatartások soha nem tudták volna kielégíteni a korszakban elvárt igényeket. Ennek kiküszöböléseképp a tisztességtelen versenyről szóló második törvénytervezetünk már nem kizárólag csak egy taxatív felsorolást alkalmazott, hanem az osztrák tervezetben megfogalmazott generál klauzulát is beépítette. Ezáltal lehetőséget kívánt biztosítani a tisztességtelen verseny valamennyi megnyilvánulása ellen, tette mindezt úgy, hogy a kereskedelemben megjelenő jóerkölc és üzleti tisztesség határainak felállítását a jogalkalmazásra bízta.

Az Országos Ipartestület tervezettel való éles szembenállása ellenére a kérdés eldőltnek látszódott. Hazánkban egyértelműen osztrák és német mintára kellett megszervezni a tisztességtelen verseny leküzdésére szolgáló oltalmi rendszert. A tervezet elkészültét követően azonban a kodifikációs munka látszólag megrekedt és évekig nem történt a tisztességtelen versenyzés kérdéskörét illetően előrelépés.

A temesvári kereskedelmi és iparkamara 1910 júliusában egy beadványt intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, amelyben arra kérte a miniszert, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslatot haladéktalanul terjessze elő az összeülő országgyűlésnek.²⁹ Épp ez idő szerint az osztrák kormány is sürgetéssel élt a magyar kormány felé, ugyanis a két ország tisztességtelen versenyyel kapcsolatos rendelkezéseinek – a korábbi megállapodások következtében – legalább alapvető szinten egyezniük kellett.³⁰

A Magyar Gyáripar 1913 augusztus 16-ai számában a következő tudósítás jelent meg. „A tisztességtelen verseny ellen való törvényes védekezésről már jó pár éve alkudozik egymással az osztrák és a magyar kormány. A magyar kormány elkészítette a

²⁸ Láthatjuk tehát, hogy a bíróság álláspontja alapján az ismertetett esetet nem lehetett a K. T. 24. §-ának rendelkezései alá vonni. Fontos azonban látnunk, hogy az alperes kizárólag a tisztességtelen versenyt sújtó törvényes rendelkezések hiányában szabadulhatott büntetlenül. Tagadhatatlan ugyanis, hogy az alperes által tett nyilatkozatok a kereskedelmi tisztességbe ütköztek volna.; A törvényszék határozatát a Királyi Kúria is helyben hagyta. Magyar Királyi Kúria 426/1902. számú határozata alapján.; A témához bővebben lásd: PÉTERVÁRI MÁTÉ: *Csődeljárások a Szegedi Királyi Törvényszék gyakorlatában*. In: Homoki-Nagy Mária – Varga Norbert – Pétervári Máté (szerk.) *A Szegedi Törvényszék története*. Szegedi Törvényszék. Szeged, 2019.

²⁹ Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny szabályozása Németországban*. XXXI. köt. 27. szám. Budapest, 1910.

³⁰ Az Ausztriával kötött kereskedelmi és forgalmi szerződést tartalmazó 1908. évi XII. tc. zárójegyzőkönyvének a 17. cikkre vonatkozó határozománya ugyanis kimondta, hogy „a két kormány gondoskodni fog arról, hogy a tisztességtelen verseny megakadályozása céljából a két államban lényegileg összhangatos elvek lépjenek életbe.” Magyar Ipar. *A tisztességtelen verseny szabályozása Németországban*. XXXI. köt. 27. szám. Budapest, 1910.

törvény tervezetét és elküldte az osztrák kormánynak, hogy tegye meg az észrevételeit. Ez meg is történt. Az osztrákok kifogásai azonban olyan mélyen belevágának a magyar gazdasági érdekekbe, hogy a magyar kormány kénytelen ragaszkodni az álláspontjához és nem tehet olyan koncessziókat, a minőket az osztrákok kérnek tőle.”³¹ A megállapodás továbbra sem jött létre és az egy évvel később kitört világháború éveiben nem is volt remény a versenyjogi kodifikáció lezárására.

IV. Az 1923. évi V. törvénycikk megalkotása

„Az ötéves háború romboló ereje a magyar kereskedelem etikai színvonalát is súlyosan érintette és a betolakodott hivatalan elemek ugyancsak elszaporodtak üzleti életünkben.”³² A háborút követő béke éveiben hazánk kereskedelmi és ipari élete ugrásszerű növekedésbe kezdett. A szabadverseny újult erővel kezdte éreztetni hatásait, ez pedig minden eddiginél élesebb, könyörtelenebb kereskedelmi gyakorlatokat indukált. „A kettős forradalom s a megszállás után nem tudom elhinni, hogy a budapesti kereskedelmi és iparkamara azt az előterjesztését, melyet annak idején a tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslat előadói tervezete tárgyában tett, a legkisebb részében is fenntartaná. Előterjesztésének általános részét ugyanis azzal zárta le: Áttekintve a kérdés elbírálásánál figyelembe jövő összes szempontokat, konstatáljuk, hogy az üzleti élet szabályozása tekintetében fennálló törvényeinknek a javaslat által tervezett kibővítését és szigorítását viszonyaink általában nem motiválják...”³³

A kereskedelem és ipar saját bőrén kezdte megtapasztalni, mit jelentett a fegyelem teljes megbomlása, a tekintély alásúlyosztása, az üzleti élet tisztességének meglazulása. Valamennyi kereskedelmi és ipari érdekképviselőt egyetértett abban, hogy egy önálló, speciális törvény megalkotása vált szükségessé a probléma mihamarabbi kezeléséhez.³⁴ „Az államnak közbe kell lépnie ott, a hol a versenyben félrevezető, tisztességtelen eszközökkel való károsítást, vagy elnyomást illetőleg ennek szándékát tapasztalja.”³⁵ A kereskedelmi életünkben elburjánzó erkölcstelen üzleti magatartásokon túl azonban további okok is sürgették az oly rég várt versenytörvényünk megalkotását. Egyrészt a trianoni békefeltételek, a gazdasági rendelkezések keretein belül, a 210. cikkel kötelezte hazánkat, hogy a tisztességtelen verseny letörése érdekében minden lehető

³¹ Magyar Gyáripar. *A tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezet*. III. köt. 16. szám. Budapest, 1913. A két kormány között lévő legfőbb differencia abból adódott, hogy a magyar kormány tisztességtelen versenynek deklarálta azt a szokást, amely szerint az osztrák gyártású termékekre magyar fölírásokat vagy jelzéseket helyeztek el. Ez a gyakorlat alkalmas volt arra, hogy a fogyasztókban egy olyan téves látszatot keltsen, mintha az ilyen termékeket belföldön gyártották volna. Az osztrák kormány ragaszkodott azon álláspontjához, hogy az áruikon szereplő magyar fölírás, ha még a gyártás helye nincs is mellette feltüntetve, magában még nem sérthették a magyar ipari érdekeket. Magyar Ipar. *A tisztességtelen versenyről*. XXXIV. köt. 51. szám. Budapest, 1913.

³² Budapesti Hírlap. *Az üzleti tisztesség védelme*. XXXIX. köt. 129. szám, Budapest, 1919.

³³ NITSCHÉ 1930, 254. p.

³⁴ „Nem kétséges, hogy szükségünk van speciális intézkedésre, illetve speciális törvényre, mely a tisztességtelen verseny joganyagát teljes egészében szabályozza. Szükségünk van erre, különösen a mai időben, a mikor a kereskedelem és ipar jóformán res nulliussá vált, a melyre a kétségbeesett emberek hada vetett hálót.” Uo. 257. p.

³⁵ Uo. 255. p.

meg.³⁶ Másrészt több nemzetközi szerződés, így például az 1913. évi VIII. törvénycikkkel iktatott ipari tulajdon védelméről szóló washingtoni Unióhoz való csatlakozásunkkal is kötelezettségünké vált, hogy hathatós védelmet nyújtsunk az unió polgárainak a tisztességtelen verseny ellen.³⁷

Ezen körülmények fényében egyértelmű volt, hogy a versenyjog kodifikációja folytatódni fog. 1921 júniusára készült el a tisztességtelen versennyel szembeni védekezésről szóló, immár harmadik törvénytervezet javaslata. „*A tisztességtelen versenyről szóló törvénytervezet előkészítése tárgyában Hegyeshalmy Lajos kereskedelemügyi miniszter értekezletet hívott össze, amelyen Kuncz Ödön egyetemi tanár és Balázs Elemér min. osztálytanácsos ismertették a tervezet javaslatát.*”³⁸ Számolt be arról a Pesti Hirlap tudósítója. A tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslat és miniszteri indokolása, nem sokkal később 1921. december 21-én el is készült és iktatásra került.³⁹

Azt, hogy a jogalkotás mennyire sürgős feladatának is tekintette első versenytörvényünk megalkotását, mi sem bizonyítja jobban, mint a javaslat általános indokolásának első fejezete, amelyben kimondta, hogy „*A tisztességtelen verseny ellen való hathatós oltalom mielőbbi megvalósítása elengedhetetlen szükségszerűség és komoly nemzeti érdek mind hazai kereskedelmünknek megtisztítása és megerősítése, mind pedig külföldi hiteliink és összeköttetéseink emelése érdekében.*”⁴⁰

Jelen tanulmányban nem kívánom sem az 1923. évi V. törvénycikk törvényjavaslatának, sem pedig magának a törvénynek az egyes rendelkezéseit részletesen bemutatni és elemezni, azonban annyit fontos megjegyezni, hogy jelen javaslat vezérelvei lényegében az 1909-ben elfogadott német versenytörvényt vették alapul. Így a javaslat az első szakaszában taxáció nélkül egy generálklauzulát állított fel és kimondta, hogy „*üzleti versenyt nem szabad az üzleti tisztességbe vagy általában a jóerkölcsbe ütköző módon folytatni*”⁴¹ A javaslat tehát szankció alá helyezte az olyan cselekményeket is, amelyek egyébként nem lettek volna erkölcstelének, de az üzleti verseny körében élő közfelfogás szerint, mint az üzleti verseny ténye, tisztességtelennek minősültek.⁴² E megoldás véleményem szerint igen szerencsés volt, hiszen a kereskedelmi tisztesség kategóriája, teljes egészében nem fedte a jóerkölcs magánjogi fogalmát. Tudniillik, hogy amíg a jóerkölcs esetén a kiindulási pontot mindig az adott korszak társadalmi közfelfogásában kell ke-

³⁶ 1921:XXXIII. 210. Cikk. „*Magyarország kötelezi magát, hogy minden szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedést megtesz avégből, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmak bármelyikétől származó nyersterményeket és ipari gyártmányokat a kereskedelmi forgalomban a tisztességtelen verseny minden módja ellen megvédje.*”

³⁷ LIPPÓCZY Miklós: *A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. t.c. méltatása.* Sajtó kiadás, 1938. 10. p. Itt szeretném azonban megjegyezni, hogy az 1923. évi V. törvénycikk elsősorban nem a békediktátumban, vagy a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségvállalásoknak kívánt eleget tenni. Ahogy azt a törvényjavaslat indokolásában is olvashatjuk: „*Annyi bizonyos, hogy a javaslatnak törvényerőre való emelése, nem a hirhadt békefeltételeknek kíván és fog eleget tenni, hanem elégtételül fog szolgálni azoknak a kereskedelmi köröknek, a kik a hosszas háboru, különösen pedig e két forradalom alatt is megőrizték intakt nevüket és becsületüket, s a kik valószínűleg maguk várják a pillanatot, hogy a kereskedelem élőszeitől minél gyökeresebben megszabaduljanak.*” NITSCHÉ 1930, 299. p.

³⁸ Pesti Hirlap. *Törvény készül a tisztességtelen versenyről.* XLI. köt. 134. szám. Budapest, 1921.

³⁹ Nemzetgyűlési irományok. 1920. XII. kötet 395. szám.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Az 1923. évi V. törvénycikk törvényjavaslata alapján. Nemzetgyűlési irományok. 1920. XII. kötet. 395. szám.

⁴² MESZLÉNYI 1921, 265. p.

resni, addig az üzleti tisztesség esetén a kiindulási pontot egy sokkal szűkebb réteg, nevezetesen a kereskedők és iparosok erkölcsi felfogása biztosította.⁴³

Az elkészült törvényjavaslat egy lehetséges hibájára azonban szeretném még felhívni a figyelmet. A javaslat elvi álláspontja az volt, hogy a rokonmateriaikat rendező egyéb jogszabályokat hatályban kívánta tartani.⁴⁴ Mindezek mellett a javaslat 43. §-a szerint a törvény életbelépésével a fennálló jogszabályoknak, a törvénnyel ellenkező és kifejezetten fenn nem tartott rendelkezései hatályukat veszítették volna.⁴⁵ Amennyiben e kérdéskört a javaslat nem próbálta volna meg szabályozni, érvényesülhettek volna az általános törvényértelmezési szabályok.⁴⁶ Ebben az esetben, azonban a javaslat a fennálló törvényes rendelkezésekkel azonos jogviszonyokat is szabályozni próbált és tette mindezt úgy, hogy az utóbbiak vonatkozó rendelkezéseinek fennmaradása esetén, ugyanarra a jogviszonyra kétféle jogszabály nyert volna alkalmazást.⁴⁷ Így például a Kereskedelmi törvény 24. §-ában körülírt cégbitorlás⁴⁸ konkurált a javaslat 7. §-ában lefektetett szabályokkal⁴⁹. A javaslatnak e megoldása a gyakorlatban könnyen ingadozásokat és bizonytalanságokat szülhetett volna. Az egyeztető ülések során a megfelelő szövegezőkkel az említett problémákat azonban sikeresen feloldották.

V. Konklúzió

Összefoglalva láthatjuk, hogy ha még egy több mint két évtizedig tartó kodifikációs folyamat eredményeként is, de hazánkban is megszületett a tisztességtelen versenycselekmények ellen oltalmat nyújtó törvény, az 1923. évi V. törvénycikk. *„Mint egy rosszul sikerült hangverseny, kevés zene és sok szünet, úgy váltotta fel itt is a gyér eseményeket a*

⁴³ A témáról bővebben lásd: KRUSÓCZKI BENCE: *A jóerkölcs magánjogi megítélése a tisztességtelen verseny vonatkozásában*. In: Fejes, Zsuzsanna – Lichtenstein, András – Márki, Dávid (szerk.): *Jog, erkölcs, kultúra. Értékdilemmák és identitások a jogrendszerben*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Szeged, 2020. 75–86. pp.

⁴⁴ Így a javaslat 4. §. 3. bekezdése, a 9. §. 3. bekezdése és a 42. §. MESZLÉNYI 1921, 276. p.

⁴⁵ Az 1923. évi V. tc. törvényjavaslatának 43.§-a alapján: *„Az 1875. évi XXXVII. törvénycikkbe iktatott kereskedelmi törvény, úgyszintén a védjegyek oltalmáról intézkedő 1890. évi IL, 1895. évi XLL, 1913. évi XII. és 1921. évi XXII., valamint a csomagokban árult cikkek mennyiségtartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. törvénycikk rendelkezéseit a jelen törvény nem érinti.”* Nemzetgyűlési irományok. 1920. XII. kötet 395. szám.

⁴⁶ Így többek között érvényesülhetett volna a *lex posterior derogat priori*, a *lex specialis derogat generali*, vagy a *lex posterior generalis non derogat priori specialis* törvény-értelmezési szabályok.

⁴⁷ MESZLÉNYI 1921, 276. p.

⁴⁸ 1875. évi XXXVII. tc. 24. §: *„Ki valamely cég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved, követelheti, hogy a bitorló a cég további használatától a 21. §-ban érintett pénzbírság mellett eltiltassék és kártérítésben elmarasztaltassék. A kár létezése és mennyisége felett, a törvényszék a felforgó körülmények alapján, esetleg szakértők meghallgatása mellett, szabad belátása szerint határoz. A törvényszék e mellett a sértett fél kérelmére hozott határozatának a marasztalt fél költségein leendő közzétételét is elrendelheti.”*

⁴⁹ Az 1923. évi V. tc. törvényjavaslatának 7.§-a alapján: *„Üzleti vállalata körében senkisémet használhat oly nevet, céget ismertető jelet, rajzot vagy az 5. §. rendelkezése alá nem eső oly címet, amely őt meg nem illeti. Ez a tilalom kiterjed arra is, aki üzlettelepét más által jogosan használt névvel, cégérrrel, vagy egyéb jellemző megjelöléssel látja el.”*

*hosszas várakozás.*⁵⁰ Fejtette ki Beck Salamon a törvény 1924. május 15-ei hatálybalépését követően.

Röviddel a háború kitörése előtt a kereskedelmi érdekeltségek tettek egy erőteljes lépést a kodifikáció megakadt szekerének mozgásba hozása végett és megalapították az üzleti tisztességet védő egyesületet. Ennek munkásságát azonban a háború kitörése megakasztotta.⁵¹

Láthattuk, hogy a békeszerződés és a további nemzetközi egyezmények aztán újból aktualitását adták a témának. Bár a békeszerződésben vállalt kötelezettség a törvény megalkotására nézve határidőt nem szabott, mégis egyértelműen előtérbe tolta a törvény meghozatalát. Mindezek ellenére – ahogy az fentebb is említésre került – a törvénytervezet indokolásában a törvény megalkotása nem a békeszerződésben foglalt kötelezettségként jelentkezett. A javaslat nemzetgyűlési tárgyalása során a kereskedelmiügyi miniszter helyesen mutatott rá arra, hogy a tisztességtelen verseny elleni törvény minden külföldi vonatkozás nélkül is megszületett volna.⁵²

Mindazok ellenére, hogy csak az 1920-as évek elejére születhetett meg hazai versenytörvényünk, látnunk kell, hogy az 1896-os első német versenytörvény hatálybalépését követően, kimondottan gyorsan rendelkezésünkre állt az első magyar tervezet. Bizton állíthatjuk, hogy a magyar jogalkotásban a szándék maradéktalanul meg volt a kereskedelmi verseny kihívásai által szült megváltozott körülményekre való gyors reagálásra.

Mindazon által, hogy az 1923. évi V. törvénycikk megteremtette a hazai versenyjogunk alapjait, úgy a későbbi versenyjogi fejlődésünknek is megfelelő alappal szolgálhatott.

BENCE KRUSÓCZKI

PRIVATE LAW PROTECTION OR SPECIFIC COMPETITION ACT – ADOPTION OF THE ARTICLE V OF 1923

(Summary)

This entry will deal with the history of competition law, including the first substantive competition law of Hungary, i.e. Article V of 1923, which contained provisions regarding unfair competition. Currently, unfair competition is the subject of competition law, one of the branches of economic law, which contains regulations regarding the protection of economic competition and the prevention of consumer detriment. The purpose of Article V of 1923 was to offer general protection against any form of unfair competition.

The demonstration of each provision of the Article and the detailed demonstration and investigation of their practical implementation is not the topic of the present entry. The present paper will specifically focus on the arbitral tribunals of the Chamber and the practice of the jury since the fact that the duty and practice of these two bodies were

⁵⁰ BECK SALAMON: *A tisztességtelen versenyről*. Jogállam. XXIII. köt. 7. szám. Budapest, 1924.

⁵¹ Uo.

⁵² Nemzetgyűlési irományok. 1920. XII. kötet 395. szám.

highly significant for the application of the law in that era can be clearly concluded from the summary of research results. The central element of the Article could be honest commercial practice which can always be found in the public perception of the commercial and industrial world of a particular era. The jury and the arbitral tribunals were the bodies that could incorporate the morality of the commercial and industrial world. In the cases which the legislature did not emphasize in the competition law, it was the enforcement that had to establish the standards for honest commercial practice. On the one hand, it was welcomed as the power of courts was not limited in this respect. On the other hand, though, it must have been a particularly difficult task for the enforcement as each competitive action was judged on the basis of the morality of the commercial and industrial world of the era. It is demonstrated clearly by the standpoints of the Jury and Arbitral Tribunal of the Chamber of Commerce and Industry of Budapest as the concept of honest commercial practice itself did not provide an adequate “grasping” point. These two bodies tried to support the enforcement with its standards, standpoints and theoretical decisions and they attempted to provide appropriate content for the category of honest commercial practice as well.